

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ

УДК: 159.9.072.43+316.72

Рибак Оксана Степанівна

Асистент кафедри психології Львівського національного університету ім. І. Франка, м. Львів (Україна)

Анотація. У статті узагальнено основні найактуальніші наукові підходи щодо класифікації культурно-ціннісних орієнтацій. Виокремлено та детально проаналізовано такі кластери культурно-ціннісних орієнтацій, як ставлення людини до людської природи, ставлення людини до самої природи, ставлення людини до інших людей, ставлення людини до часу, а також спрямованість діяльності людини. Досліджено вплив культурно-ціннісних орієнтацій на вирішення проблем людства, які є однотипними, але способи їх вирішення у різні епохи в різних культурах є, очевидно, різними. У роботі виокремлено як наукове, так і прикладне значення досліджень культурно-ціннісних орієнтацій у таких широких сферах як дослідження споживачів, міжнародного бізнесу, крос-культурної психології, розвитку дитини, міжнародних відносин, антропології та соціології. Вказано подальші перспективи досліджень даної проблематики.

Ключевые слова: цінності, ціннісні орієнтації, культурно-ціннісні орієнтації, загальнолюдські цінності, цілі, ціннісні виміри, культура.

Постановка проблеми. Ціннісні орієнтації виступають важливою частиною життя та культури як окремої особистості, так і суспільства загалом. Криза ціннісної системи відбувається під час соціальних змін, пов'язаних з розвитком суспільства. Нечіткі уявлення про цінності впливають на ставлення до життя, до сім'ї та роботи, а також спричиняють девіантну поведінку, соціальну пасивність.

Коли людина обирає певні матеріальні та духовні цінності як об'єкти, які детерміну-

ють її цілеспрямовану діяльність, а також весь спосіб життя, тоді ми говоримо про ціннісні орієнтації. Ціннісні орієнтації виявляються у взаємовідносинах людини і суспільства. Дані орієнтації стосуються праці, колективу, культури, побуту та багато іншого. Саме вони дають можливість сформувати думку про рівень втілення соціально важливих норм та зразків поведінки в індивідуальній свідомості.

Життєвий досвід людини накопичується у ціннісній орієнтації. Людина вважається

зрілою як особистість, коли має певні усталені ціннісні орієнтації, які обов'язково проявляються у її діяльності та поведінці. Протягом свого життя людина обирає певні матеріальні та духовні цінності. Саме ціннісна орієнтація показує ієрархію переваг.

Зорієнтованість на власне життя характеризується тим, що людина розраховує на власні сили. Таким чином, людина оцінює дійсність, виходячи з індивідуального та соціального досвіду, суспільних потреб та інтересів, виражає своє ставлення до цієї дійсності, мотивує потребу зміни дійсності в потрібному для себе плані. Будь-яке явище суспільного життя сприймається людиною через призму її почуттів, коли є особиста зацікавленість у певному явищі, події. Формується ціннісне ставлення людини до навколишньої дійсності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики цінностей та ціннісних орієнтацій є широко розкритими та поданими в наукових працях. Поняття «цінність», «ціннісні орієнтації» розкривають багато відомих науковців таких як А. А. Ручка, Б. С. Братусь, Д. О. Леонтьєв, А. Г. Здравомислов, В. О. Ядов. Динаміку ціннісних орієнтацій свого часу аналізував І. С. Кон. А. В. Іващенко, А. В. Бітуєва, Н. В. Фролова провели сучасні дослідження структури ціннісних орієнтацій.

Ф. Клакхон та Ф. Стродбек аналізували культурно-ціннісні орієнтації та виокремлювали кластери культурних ціннісних орієнтацій. Дж. Хофстеде пропонував свою класифі-

кацію культурно-ціннісних орієнтацій і також виокремлював їх кластери.

Дж. Хофстеде, провівши глобальне крос-культурне дослідження, надав поштовх чисельним дослідженням колективістської та індивідуалістичної природи ціннісних орієнтацій. Велику кількість емпіричного та теоретичного матеріалу, присвяченого даній проблематиці, було накопичено завдяки роботам Ш. Шварца, Г. Тріандіса, М. Вугта та ін. Особливо масштабне дослідження, теоретичні розробки та експериментальні дослідження культурно-ціннісних орієнтацій провів Ш. Шварц і виокремив кластери інтернаціоналізованих цінностей.

Формулювання цілей статті: розкриття поняття культурно-ціннісних орієнтацій, розгляд спроби їх класифікації у дослідженнях різних авторів. Одним із завдань статті виступає те, у якому контексті слід розглядати культурно-ціннісні орієнтації.

Виклад основного матеріалу. Формування ціннісної орієнтації відбувається на основі базових, основних цінностей. Співставлення і навіть зміст ключових цінностей як протягом життя окремої людини, так і в історії людства загалом є дуже різними. Смісл життя людини визначають ціннісні орієнтації. В різні епохи у окремої людини або соціальних груп орієнтації були різними. Ціннісні орієнтації направляли погляди свого носія на його особисте життя, потойбічний світ або на суспільство.

Культурні цінності являють собою

принципи (на рівні культури), що відображають низку вірувань, які глибоко вкорінились і характеризують світогляд певної культури включаючи бачення людства загалом і взаємовплив людства та природи, навколишнього середовища та часу.

Культурно-ціннісні орієнтації подають параметри, за якими можна встановити приклади культурно-специфічної поведінки. Культурно-специфічна поведінка базується на світоглядах, які підлягають порівнянню у різних культурах з метою розуміння поведінки представників цієї культури. Важливим є те, що дані цінності осмислюються однаково на індивідуальному та культурно-груповому рівні, однак фокусуються на культурно-груповій поведінці, а не на індивідуальній [2, с. 23-47].

За визначенням відомих психологів Ф. Клакхона та Ф. Стробека культурно-ціннісні орієнтації являють собою складні та в певному порядку згруповані принципи, які визначають напрямок людської думки та діяльності під час вирішення загальнолюдських проблем [1].

Дослідження Флоренс Клакхон та Фреда Стробека у 1961 році племен Навахо, американців іспанського походження та американців європейського походження на Південному заході Америки, а також подальша розробка даної проблематики у дослідженні Г. Хофштеде персоналу ІВМ у більш ніж 50 країнах світу – це перші найвагоміші розкриття суті проблематики культурно-ціннісних орієнта-

цій. Виходячи з двох визначних досліджень культурно-ціннісні орієнтації можна визначити та описати як орієнтації, що впливають на проблеми та їх потенційні розв'язки у різних культурах [1].

Згідно досліджень Ф. Клакхон та Ф. Стробека культурно-ціннісні орієнтації виступають результатом вирішення людьми, приналежних до різних культур, одних і тих же проблем, які виникають у всіх: Як ставитись до природи? Якою є людська природа? Який часовий фокус людського життя? Як ставитись до інших людей? Яка основна мотивація поведінки?

Таким чином Ф. Клакхон та Ф. Стробек виділяють 5 ціннісних вимірів, кожен з яких фіксує ціннісні орієнтації:

природа людини (добра, зла, змішана, нейтральна), а також здатність змінюватись чи не змінюватись на протязі життя;

- ставлення людини до природи (визначається домінуванням одної над іншою; господарювання, гармонія або підпорядкування);
- ставлення людини до оточуючих (ієрархічне, рівноправне, індивідуалістичне; базуються на індивідуальності, групі, родоводі);
- мотивація поведінки (активна, пасивна, зростаюча);
- орієнтація на час (минуле, теперішнє, майбутнє) [1].

В своїй роботі ми опираємось на тео-

рію культурно-ціннісних орієнтацій Флоренс Клакхон та Фреда Стробека.

Наступну модель (див. рис. 1) ми обрали як теоретичну модель дослідження.

Рис. 1. Кластери культурно-ціннісних орієнтацій (за Ф. Клакхон та Ф. Стробеком).

Незважаючи на численні класифікації культурно-ціннісних орієнтацій найважливішими вважаємо дослідження саме Флоренс Клакхон та Фреда Стробека, оскільки науковці виділяють цілі кластери культурно-ціннісних орієнтацій. А саме, такі кластери як ставлення людини до людської природи, ставлення людини до природи, ставлення людини до інших людей, ставлення людини до часу, а також спрямованість діяльності людини.

Стосовно *природи людини* від народження, то в даному контексті поняття «зла» і «добра» можна замінити на «погана» та «хороша». Науковці розглядають кілька варіантів та комбінацій:

- природа людини зла і може змінитись. Людина народжується злою, але може стати доброю. Однак, в даному варіанті,

завжди існує небезпека для людини знову стати злою;

- природа людини зла і не може змінитись. Людина народжується поганою і з цим нічого неможливо вдіяти. У такій ситуації людина потребує порятунку від зовнішніх сил;
- природа людини змішана і може змінитись. У людині поєднані і добро, і зло, але вона може стати або добрішою, або злішою;
- природа людини змішана і не може змінитись. Людина має як хороші, так і погані риси, їх поєднання вважається незмінним;
- природа людини нейтральна і може змінитись. Людина народжується нейтральною, але може стати доброю, або ж злою;
- природа людини нейтральна і не може змінитись. Припускають, що людина народжується нейтральною і такою помирає;
- природа людини добра і може змінитись. Людина від природи добра, однак може зіпсуватись;
- природа людини добра і не може змінитись. Люди народжуються добрими і такими залишаються протягом усього життя [2].

Як бачимо, природу людини насправді важко окреслити чітко і однозначно. Існує багато варіантів її існування і прояву. Пояснити

чому так багато різних опцій існування людської природи можуть хіба що найрізноманітніші чинники її формування та функціонування, до яких, наприклад, можемо віднести генетичні задатки, вплив оточуючого середовища. Однак, хоча людська природа ще не вивчена до кінця, проведено багато досліджень, які дають можливість розуміння найважливіших моментів у поведінці людини. Також слід зазначити, що кожен обирає те визначення, яке найбільше йому підходить, тобто своїм вибором підходу до розуміння людської природи показує себе, власну людську природу.

В даному контексті слід згадати Стенфордський експеримент американського психолога Філіпа Зімбардо, де було продемонстровано наскільки змінюється людська природа залежно від умов, в яких знаходиться людина. У 1971 році університетський психолог ініціював і провів експеримент збудувавши в навчальному корпусі університету тюрму та зібравши добровольців, яких поділили на «в'язнів» та «охоронців». Метою експерименту було вивчення того, як буде реагувати людина на нав'язування їй соціальних ролей та обмеження свободи. Результати були приголомшливі. Через декілька днів частина учасників експерименту перетворилася на забитих жертв, які вже не пам'ятали, що мають право в будь-який момент вийти з експерименту. Інша частина перетворилась на людей із садистськими нахилами, які глумились над першими. Експеримент змушені були припи-

нити вже на шостий день, оскільки він ставив під загрозу життя його учасників. Отже, було початкове питання: «Чому хороші люди чинять зло один одному?». І була відповідь, яка нікому не сподобалася: «Бо можуть» [3, с. 32-35].

На думку Ф. Зімбардо людська природа не є злою та не є доброю, і це становить основоположний дуалізм людської природи. Підпорядкування авторитету та конформізм можуть взяти гору над особистою ініціативою. В такому випадку владу соціальної ситуації неможливо переоцінити [4].

Як одну з найважливіших проблем науковці розглядають *ставлення людини до природи*. В даному контексті виділяють:

- Господарювання. Люди можуть і повинні встановлювати повний контроль над природою та надприроднім;
- Гармонія. Люди можуть і повинні встановлювати частковий, але не повний, контроль, живучи у рівновазі з силами природи;
- Підпорядкування. Люди не можуть і не повинні встановлювати контроль над природою, а навпаки, самі виступають об'єктом контролю зі сторони природи.

Особливості природокористування у різних культурах виступають екологічним фактором у даній ситуації і вони виникають під дією етнопсихологічних особливостей народів, традицій їх представників, виховання, освіти.

Коли ж мова йде про *ставлення людини до оточуючих*, а саме до інших людей, то науковці виокремлюють:

- Ієрархічні стосунки. Робиться акцент на ієрархічних принципах та виокремленні авторитету (або ж авторитетів) у групі;
- Рівноправні стосунки. Наголос падає на консенсус всередині великої групи рівних;
- Індивідуалістичні стосунки. Акцент робиться на індивіді або на окремій сім'ї у групі, які приймають рішення незалежно від інших.

Розглядаючи стосунки людини як систему зв'язків зі світом, С. Л. Рубінштейн вказував, що із ставлення однієї людини до іншої виникає об'єктивна змістовність психології людини та діяльності людини. Видатний науковець підкреслював вирішальне значення суспільних відносин, ставлень однієї особистості до іншої, ставлення до природи, а також наголошував на тому, що людина є людиною лише завдяки своєму ставленню до іншої людини [6].

Ця позиція вченого досить принципова, тому що пізнання людини не може відбуватися поза зв'язками з іншими людьми. Адже воно припускає мовлення, мислення, взаємодію. Дослідник вказував, що в кожному «Я» є елемент колективності і воно не може існувати без «Ми» та «Вони». С. Л. Рубінштейн красномовно висловлювався, що серце людини

виткане з її людських стосунків з іншими людьми [6].

Щодо того, як культурно-ціннісні орієнтації мотивують поведінку людини, тобто коли йдеться про *спрямованість людської діяльності*, ідентифікують наступні означення:

- Активна. Наша мотивація є внутрішньою, підкреслює діяльність, яка цінується самою особистістю, але не обов'язково іншими членами групи;
- Зростаюча. Мотивація полягає у розвитку та рості своїх можливостей, які цінуються нами, хоча і не обов'язково іншими членами групи;
- Пасивна. Мотивація є зовнішньою для нас, підкреслює діяльність, яка цінується і нами, і схвалюється іншими членами групи.

Загальновідомим є факт, що людська діяльність відбувається свідомо і цілеспрямовано. Людина як суб'єкт діяльності взаємодіє з навколишнім середовищем, вибудовує перед собою певні цілі, мотивує їх та обирає засоби для їх реалізації. У свою чергу середовище, його потреби, інтереси обумовлюють спрямованість діяльності, яку можна ідентифікувати як активну, зростаючу та пасивну. Коли мова йде про активну спрямованість людської діяльності, то мотивація до діяльності йде від самої особистості, яка надає великого значення і цінує саме цю діяльність, незважаючи на підтримку чи її відсутність з боку інших. Натомість

мість пасивна спрямованість діяльності характеризується мотивацією, яка іде ззовні, від суспільства. Така діяльність є важливою і цінною для нас особисто і одночасно схвалюється суспільством, його членами. Суть зростаючої спрямованості діяльності полягає в тому, що мотивацією виступає постійний розвиток та ріст особистості, її досвіду та можливостей, які мають велике значення і цінність для неї особисто, хоча не обов'язково для інших членів групи.

І стосовно останнього виміру, *ставлення людини до часу*, розрізняють:

- Орієнтацію на минуле. Люди сфокусовані на минулому (час до «зараз»), а також на збереженні та підтриманні тра-

Серед важливих характеристик психіки є часові особливості, і одночасно, час є полем для розвитку особистості. Тому для того, щоб створити цілісне уявлення про людину в будь-якій культурі необхідно дослідити індивідуальні особливості організації, планування та «проживання» часу [7, с. 64-72]. Як бачимо, щодо кластеру ставлення людини до часу, то тут виокремлено орієнтацію на минуле, теперішнє та майбутнє. При орієнтації на минуле людям притаманні стереотипний підхід до вирішення проблем, спрямованість у минуле, підтримання традицій та звичаїв своїх предків. Тоді як зорієнтовані на теперішнє пристосовують традиційні вірування під реалії сьогодення, власні інтереси

Таблиця 1.

Розподіл культурно-ціннісних орієнтацій за кластерами

Кластери	Культурно-ціннісні орієнтації		
<i>Людська природа</i>	Зла	Нейтральна/змішана	Добра
<i>Ставлення людини до природи</i>	Підпорядкування	Гармонія	Господарювання
<i>Орієнтація на взаємовідносини</i>	Лінійні (ієрархія)	Рівноправні (група)	Індивідуалізм
<i>Орієнтація на час</i>	Минуле	Теперішнє	Майбутнє
<i>Спрямованість діяльності</i>	Бути (гедоністично-спонтанне)	Ставати (саморозвиток)	Робити (досягнення у дії)

диційних вчень і вірувань;

- Орієнтацію на теперішнє. Люди сфокусовані на теперішньому («зараз») і підлаштовують зміни у вірування та традиції під себе;
- Орієнтацію на майбутнє. Люди сфокусовані на майбутньому (час, який ще не наступив), планують наперед, шукають способи для заміни старих.

та зручності, живуть сьогоdnішнім днем. Орієнтація на майбутнє спонукає людей концентрувати увагу на прийдешньому, шукати нових рішень старих проблем, нових підходів і актуальних способів життя.

Таким чином, проаналізувавши та узагальнивши дослідження Флоренс Клакхон та Фреда Стробека культурно-ціннісних орієнтацій можна подати наступну таблицю. Все

це показано у табл. 1.

Розглянемо ціннісні виміри детальніше. Як бачимо у наведеній таблиці, кожному кластеру відповідають певні культурно-ціннісні орієнтації. Ставлення до людської природи у різних культурах може кардинально відрізнятись. Одні культури спрямовані на те, що людина від народження є злого, в інших прийнято вважати, що людська природа є однозначно доброю, треті культури дотримуються певного нейтралітету і її представники вважають, що природа людини є змішаною.

Схожа ситуація постає з ставленням людини до природи. Одні суспільства використовують усі можливі природні ресурси для своєї користі і вигоди. Представники таких культур вважають, що людина повинна керувати природою. В даному випадку домінує культурно-ціннісна орієнтація господарювання. Однак, існують культури, у яких люди прагнуть жити у максимальній гармонії з природою, зважати на навколишнє середовище, берегти та охороняти його. Ще одна культурно-ціннісна орієнтація, виокремлена у даному кластері, це підпорядкування природі, явищам природи та надприродному. Представники окремих культур вважають, що людина повинна підпорядковуватись природі, жити згідно її законів.

Орієнтація на взаємовідносини також у різних культурах характеризується значною варіативністю: від чіткої ієрархії до індивідуалізму. Як бачимо у табл. 1, взаємовідносини

можуть мати чітку ієрархію, або бути рівноправними, чи опиратись на індивідуальні цінності.

Коли досліджуємо кластер часової орієнтації, виокремлюємо орієнтацію на минуле, теперішнє та майбутнє. Приклад, який наводять у своїх дослідженнях Флоренс Клакхон та Фред Стробек стосується часової орієнтації у випадку ставлення до навчання дітей. Одним культурам характерний погляд, коли надається важливе значення минулому досвіду та навикам попередніх поколінь у навчанні дітей. Представники інших культур наголошують на тому, що виключно сьогодення має значення, не потрібно оглядатись на минуле, яке безповоротно пройшло. Третій підхід наголошує на важливості виключно майбутнього у справі навчання дітей, оскільки нічого не стоїть на місці, таким чином потрібно орієнтувати і навчати тільки того, що буде актуальним у прийдешньому, не витрачаючи час та зусилля на речі, які завтра будуть уже застарілими.

Що стосується кластеру спрямованості діяльності людини, то слід зазначити, що діяльність є цілеспрямованим процесом взаємодії людини з навколишнім світом. У представників культури може переважати гедоністично-спонтанне ставлення до діяльності людини. В такому випадку діяльність сконцентрована на понятті «бути», характерний підхід отримання задоволення від життя тут і зараз. Іншою орієнтацією виступає спрямованість діяльності

людини на саморозвиток, коли інтерес викликає збагачення своїх навиків і знань. В даному випадку говоримо про поняття «ставати». Досягнення у дії можна виокремити як ще одну орієнтацію. Представники певних культур надають перевагу і бачать великий сенс у постійному русі і дії, вважають, що людина може бути реалізованою лише у процесі досягнення. Таким чином, постає поняття «робити» в контексті орієнтації досягнення у дії.

Поряд із класифікацією культурно-ціннісних орієнтацій Ф. Клакхон та Ф. Стробека існують і інші. Наприклад, Дж. Хофстеде пропонує дещо іншу класифікацію культурно-ціннісних орієнтацій, яка більше відповідає викликам сучасності. Науковець пропонує наступні кластери культурно-ціннісних орієнтацій:

- Орієнтація на взаємостосунки між людьми (визначені в поняттях індивідуалізму та колективізму);
- Орієнтація на життя (довготривале проти короткотривалого, наближене до орієнтації на час та надання переваги особистості);
- Орієнтація на фемінність та маскуліність;
- Орієнтація стосовно поведінки в ситуаціях невизначеності;
- Орієнтація на владу (наприклад, соціальна нерівність) [9, с. 6-7].

Окрім того, культурно-ціннісні орієнтації розглядаються як принципи, що застосову-

ються для опису, розуміння та критики різноманітних понять культури у таких широких сферах як дослідження споживачів, міжнародного бізнесу, крос-культурної психології, розвитку дитини, міжнародних відносин, антропології та соціології. Дані цінності охоплюють широкий спектр культурних вірувань, включаючи сучасність та традиціоналізм; романтизм та спіритуалізм (Гейнс Стенлі) [10, с. 97-117]; незалежні та залежні автопортрети; гедонізм, доброзичливість, конформність та спрямованість на себе (Шалом Шварц) [2, с. 23-47]. Як показують численні дослідження дані ціннісні принципи є ознакою групи і можуть плідно поєднуватись та легко перегукуватись (наприклад, крос-культурні порівняння невербальної поведінки).

Однак, як на науковому, так і на прикладному рівнях, теорії культурно-ціннісних орієнтацій є однаково науково привабливими та корисними. Дослідження культурно-ціннісних орієнтацій є одночасно проблематичними та конструктивними. Ціннісні орієнтації не повинні включати взаємовиключні категорії (вони повинні містити формулювання «однаково/і», а не «або/або»), тоді їх дослідження виявляться конструктивнішими. Сприймання цінностей більш як діалектичних протиріч, дозволяє цим принципам співіснувати у всіх індивідів на різних рівнях залежно від ситуації, самого індивіда, а також залежно від контексту [11, с. 1-25].

Висновки. Культурні цінності набува-

ють свого значення коли йдеться про розуміння та вивчення соціальних норм, адже тоді вони набувають суб'єктивного, відносного та оціночного значення. Вони допомагають нам зрозуміти і порівняти нас із представниками іншого культурного середовища.

Подальші перспективи наших досліджень вбачаємо у вивченні культурно-ціннісних орієнтацій в контексті інтеркультурного спілкування. Оскільки культурно-ціннісні орієнтації також впливають на вирішення глобальних проблем, показують різні підходи до їх розв'язання у різних культурах, а також різні способи вирішення проблем суспільства протягом історії людства. Дослідження у даному напрямку є цінними для об'єднання зусиль сучасного суспільства, знаходження спільних алгоритмів розв'язання та вирішення загальнолюдських проблем та завдань, кількість яких безсумнівно не зменшиться. Ще один напрямок подальших досліджень потребує вивчення того, як люди вирішують свої проблеми залежно від внутрішніх цінностей, в основі яких лежать культурно-ціннісні орієнтації.

Перелік використаних джерел:

1. Kluckhohn F. R., Strodtbeck F. L. Variations in value orientations / F. R. Kluckhohn, F. L. Strodtbeck // Evanston, IL: Row, Peterson. – 1961. – 437 p.
2. Schwartz S. H. Theory of Cultural Values and Some Implications for Work / S. H. Schwartz // Applied Psychology: An International Review 48 (1). – 1999. – P. 23 – 47.
3. Смельянова Н. М. Свобода і відповідальність особис-

тості в умовах де гуманізованих соціальних ситуацій / Н. М. Смельянова // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. Видавничий центр МДУ. – 2016. – №11. – с. 32 – 35.

4. Зимбардо Ф. Д. Эффект Люцифера. Почему хорошие люди превращаются в злодеев / Ф. Зимбардо // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.labyrinth.ru/books/385136/; Zimbardo F. D. Effekt Liutsyfera. Pochemu khoroshye liudy prevrashchajutsia v zlodееv / F. Zimbardo // [Электронный ресурс]. Rezhym dostupa: www.labyrinth.ru/books/385136/

5. Groot, J. I. M., Steg, L. Value orientations and environmental beliefs in five countries: Validity of an instrument to measure egoistic, altruistic and biospheric value orientations / J. I. M. Groot, L. Steg // Journal of Cross-Cultural Psychology. – 2007. – Vol. 38. – P. 318 – 332.

6. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии / С. Л. Рубинштейн – Москва: Изд. акад. наук СССР, 1959. – 426 с.

7. Клименко Ю. О. Категория часу в психологической науке / Юлия Клименко // Психология і особистість. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, ПНПУ імені В. Г. Короленка. – 2017. – №1 (11). – с. 64 – 72.

8. Казанская В. Г. Педагогическая психология: учебное пособие / В. Г. Казанская. – Санкт-Петербург: Питер, 2003. – 365 с.

9. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind / G. Hofstede // London : McGraw-Hill, 1990. – P. 6 – 7.

10. Gaines Jr. Cultural Value Orientations, Internalized Homophobia, and Accommodation in Romantic Relationships / Jr. Gaines, O. Stanley, Michael C. Henderson, Mary Kim, Samuel Gilstrap, Jennifer Yi, Caryl E. Rusbult, Deletha P. Hardin, and Lowell Gaertner // Journal of Homosexuality – 2005. – Vol. 50. – № 1. – P. 97 – 117.

11. Martin Judith N. Thinking Dialectically about Culture

harmony with nature. The domination in the culture hierarchical, equal or individual relations shows the cluster of attitude toward other people. In the cluster of attitude toward time past present and future orientations are distinguished. And the last dimension of human activity identifies being, being in becoming and doing categories of activity.

The influence of cultural-value orientations on solving human problems is investigated. The problems are common to all peoples but there are different methods of decisions in different historical periods and different cultures.

In this research scientific and practical value of studying culture-value orientations in different spheres of international business, cross-cultural psychology, child developing, international affairs, and sociology is showed. Perspectives of future researches of the problem are described.

Key words: values, value orientations, cultural value orientations, common human orientations, goals, value dimensions, culture.

Рыбак Оксана Степановна

Асистент кафедри психології Львівського національного університету ім. І.Франка, м. Львів (Україна)

ОСОБЕННОСТИ КЛАСИФИКАЦИИ КУЛЬТУРНО-ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ

Анотація. Стаття посвящена аналізу проблематики класифікації культурно-цінностних орієнтацій. Автор обобщает са-

мые актуальные научные подходы относительно их классификации и аргументирует каким образом ценностная ориентация показывает иерархию преимуществ, которую выстраивает человек в течении своей жизни.

В статье выделены и детально проанализированы кластеры культурно-ценностных ориентаций. Кластер отношения человека к человеческой природе предусматривает понимание человеческой природы как доброй, злой, смешанной, или же нейтральной, а также ее изменчивость или постоянство на протяжении жизни. Кластер отношения человека к самой природе рассматривается в контексте господства над природой, подчинения природе, или же пребывания человека в гармонии с природой. Доминирование в определенной культуре иерархических, равноправных или индивидуальных отношений демонстрирует кластер отношения человека к другим людям. В кластере отношения человека к времени выделена ориентация на прошлое, нынешнее и будущее. А также последние измерение направленности человеческой деятельности идентифицирует определение активной, растущей и пассивной деятельности.

Исследовано влияние культурно-ценностных ориентаций на решение общечеловеческих проблем, которые являются однотипными, но способы их решения в разные эпохи в разных культурах выступают разными.

В работе определено как научное, так и практическое значение исследований культурно-ценностных ориентаций в таких сферах как исследование международного бизнеса, кросс-культурной психологии, развития ребенка, международных отношений, антропологии и социологии. Указаны дальнейшие перспективы исследований данной проблематики.

Ключевые слова: ценности, ценностные ориентации, культурно-ценностные ориентации, общечеловеческие ценности, цели, ценностные измерения, культура.

Дата отримання статті: 10.12.2017

Дата рекомендації до друку: 20.12.2017